

## **ATODIAD 10**

### **DATGANIAD Y SWYDDOG CYLLID STATUDOL AR GADERNID YR AMCANGYFRIFON**

1. Darperir y datganiad hwn yn unol ag Adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003, sy'n ei gwneud yn ofynnol i Brif Swyddog Ariannol y Cyngor adrodd i'r Aelodau ar:
  - Gadernid yr amcangyfrifon a wnaed at ddibenion cyfrifiadau cyllideb y Cyngor.
  - Ddigonolrwydd y cronfeydd ariannol arfaethedig.
2. Mae'n ofynnol i'r Aelodau roi sylw i'r adroddiad hwn wrth ystyried y gyllideb a'r dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod.
3. Mae Atodiad 7 yn amlinellu sefyllfa'r balansau a'r cronfeydd wrth gefn, tra bod y datganiad hwn yn cadarnhau cadernid yr amcangyfrifon cyllidebol sy'n sail i'r gyllideb.
4. Mae'r amcangyfrifon cyllideb yn seiliedig ar ragdybiaethau am wariant ac incwm yn y dyfodol ac yn anochel yn cynnwys elfen o risg o ragdybiaethau. Gellir lliniaru effaith y risg hon trwy gynlluniau wrth gefn, cyllidebau wrth gefn, a chronfeydd wrth gefn ariannol.

### **Cyd-destun economaidd**

5. Mabwysiadwyd Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) diwygiedig gan y Cabinet ar 16 Medi 2025, sy'n nodi'r rhagolygon ariannol ar gyfer y cyfnod o 3 blynedd sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2026. Roedd yr amcangyfrifon o fewn yr CATC yn seiliedig ar y rhagolygon diweddaraf sydd ar gael ar y newid mewn incwm y bydd y Cyngor yn ei dderbyn dros y cyfnod (trwy Grant y Llywodraeth a Treth Cyngor), a'r gofynion gwariant ychwanegol dros yr un cyfnod.
6. Wrth fabwysiadu'r CATC diwygiedig, roedd diffyg eglurder ynglŷn â'r cynnydd mewn Cyllid Allanol Cyfun ("setliad") ar gyfer 2026/27. Ar y naill law, nodwyd bod ychwanegiad at gyllideb y sector cyhoeddus gan lywodraeth San Steffan y llynedd yn gam cyntaf tuag at fynd i'r afael ag effaith tanfuddsoddi dros ddegawd neu fwy. Ar y llaw arall, cyhoeddwyd rhybudd na all y Llywodraeth yng Nghaerdydd gynyddu gwariant cyhoeddus o dan yr amgylchiadau economaidd presennol.

7. Fodd bynnag, yn dilyn cytundeb cyllidebol rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru, mae Cyngor Gwynedd wedi derbyn cynnydd o 4.1% yn ei setliad ar gyfer 2026/27 ar ôl i'r sylfaen ar gyfer 2025/26 gael ei haddasu wrth lunio'r setliad. Felly, mae'r Cyngor mewn sefyllfa gryfach yn 2026/27 nag a ragwelwyd yn wreiddiol, er mai'r cynnydd mewn setliadau fel canran yw'r ail isaf yng Nghymru cyn ystyried y llawr cyllido a roddwyd ar waith.
8. Mae etholiadau i'r Senedd ym mis Mai 2026 ac mae ansicrwydd sylweddol o hyd ynglŷn â chyllid Llywodraeth Cymru yn y dyfodol y tu hwnt i 2026/27.

### Hanes rheoli ariannol

9. Dros y ddwy flynedd ariannol ddiwethaf, nid yw'r Cyngor wedi gallu cadw o fewn ei gyllideb. Roedd adolygiad y gyllideb refeniw ar ddiwedd mis Tachwedd 2025 yn rhagweld y byddai adrannau'r Cyngor yn gorwario £5.3 miliwn erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2025/26, fel a ganlyn:

| Adrannau                                               | £'000        |
|--------------------------------------------------------|--------------|
| Oedolion, Iechyd a Lles                                | 3,062        |
| Plant a Theuluoedd                                     | 1,856        |
| Priffyrdd, Peirianeg ac YGC                            | 492          |
| Amgylchedd                                             | 685          |
| Tai ac Eiddo                                           | 248          |
| Adrannau Eraill                                        | (1,012)      |
| <b>Cyfanswm Gorwariant a ragwelir ar gyfer 2025/26</b> | <b>5,331</b> |

10. Roedd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn cynnwys rhaglen waith fanwl i fynd i'r afael â'r sefyllfa ariannol sy'n wynebu'r Cyngor.
11. Mae'r CATC yn adlewyrchu'r parhad disgwyledig o bwysau a arweinir gan y galw, yn enwedig mewn gofal cymdeithasol ac atal digartrefedd. Mae'r rhain yn parhau i gael eu modelu gan ddefnyddio data tueddiadau.

12. Yn eu hadroddiad *Adolygiad Cynaliadwyedd Ariannol – Cyngor Gwynedd*, nododd Archwilio Cymru " Ar y cyfan canfuom bod cynnydd sylweddol yn y nifer o adrannau'r Cyngor sydd yn gorwario yn y ddwy flwyddyn ariannol ddiwethaf, a mae wedi datblygu trefniadau i adolygu ei gyllidebau. Nid yw eto i nodi sut y bydd yn mynd i'r afael â bylchau cyllid yn y dyfodol."
13. Mae gwaith wedi'i wneud i edrych yn fanwl ar y gorwariant ym meysydd gofal cymdeithasol (sy'n cynrychioli 76% o'r holl orwariant), ac mae'r gwaith hwnnw'n parhau.
14. Felly, mae'r gyllideb hon yn cael ei chyflwyno mewn cyd-destun lle nad yw'r Cyngor wedi gallu darparu gwasanaethau o fewn ei gyllideb, yn enwedig yn y meysydd y galw mawr.

### **Cydymffurfio â'r codau a'r safonau**

15. Er gwaethaf hyn, mae gan y Cyngor hanes profedig o allu dangos cydymffurfiaeth â safonau a chodau ariannol, gydag adroddiadau prydlon a rheolaethau mewnol cadarn. Fodd bynnag, mae gwaith annibynnol wedi'i wneud gan CIPFA i adolygu gwytnwch ariannol hirdymor y Cyngor yn ogystal â chydymffurfiaeth â Chod Rheoli Ariannol CIPFA.

### **Cadernid amcangyfrifon**

#### **Chwyddiant**

16. Mae chwyddiant cyffredinol wedi aros yn uwch na tharged Banc Lloegr o 2% yn ystod 2025/26 ac mae rhagolygon annibynnol a dderbyniwyd yn dangos bod disgwyl i gyfraddau chwyddiant aros felly yn 2026/27. Yn seiliedig ar ragolygon Banc Lloegr a'r cyngor annibynnol a gafwyd gan Arlingclose, ein cyngorwyr rheoli trysorlys annibynnol sydd wedi adolygu rhagdybiaethau'r Banc, credwn y bydd chwyddiant cyffredinol yn aros rhwng 2% a 3% ar gyfartaledd yn ystod y flwyddyn.
17. Mae'r rhagolygon cytundeb cyflog sydd wedi'i gynnwys yn y gyllideb yn adlewyrchu'r rhagolygon diweddaraf. Yn seiliedig ar dueddiadau diweddar a'r rhagolygon economaidd, mae cynnydd a ragwelir yn 2026/27 o gytundeb cyflog o 4% i athrawon a 3.4% ar gyfer gweddill y gweithlu wedi'i gynnwys yn y gyllideb. Rwy'n fodlon bod amcangyfrifon darbodus o lefelau chwyddiant wedi'u defnyddio.

## **Rhagdybiaethau incwm**

18. Mae'r gyllideb yn seiliedig ar gyflawni cynnydd penodol mewn incwm o ffioedd sy'n cyfateb i'r cynnydd mewn costau cymwys.
19. Fel arfer, mae chwyddiant wedi'i ychwanegu at y targedau incwm o ffioedd a thaliadau am wasanaethau'r Cyngor ac yn y mwyafrif o achosion disgwylir y bydd y ffioedd unigol yn cael eu cynyddu yn unol â chwyddiant yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol. Pan nad yw ffioedd yn cynyddu yn unol â chwyddiant, rwy'n fodlon bod trefniadau cadarn ar waith i ddod i gasgliad ar lefel briodol, gan gynnwys ymgynghori â'r Adran Gyllid.
20. Os bydd y galw am wasanaethau'r Cyngor yn gostwng, ac na fydd targedau incwm yn cael eu cyflawni, gall hynny arwain at orwariant ar gyllidebau adrannol. Bydd angen monitro'r sefyllfa gyllideb wirioneddol yn agos yn ystod y flwyddyn ac, os oes angen, torri gwariant i gyd-fynd â'r gostyngiad mewn incwm. Ni fydd hynny'n bosibl gyda rhai cyllidebau corfforaethol mawr, lle mae'n rhaid gosod amcangyfrifon incwm ar lefel ddarbodus.

## **Rhagdybiaethau grant**

21. Mae'r Cyngor yn derbyn ystod o grantiau unigol ac rwy'n fodlon bod trefniadau priodol yn gyffredinol o fewn yr awdurdod i ddelio â grantiau, ond mae archwilyr mewnol y Cyngor wedi mynd i'r afael ag ychydig o feysydd lle mae lle i wella. Os bydd y Cyngor yn derbyn grant setliad ychwanegol yn ystod y flwyddyn, neu ar ôl i'r gyllideb hon gael ei phasio, mae trefniadau llywodraethu priodol ar waith o fewn Cyfansoddiad y Cyngor i ddod i benderfyniad ar ei ddefnydd.
22. Fodd bynnag, mae risgiau sy'n gysylltiedig â'r nifer fawr o grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru a chyrrff eraill sy'n cefnogi cyfran o wariant y Cyngor. Rydym wedi derbyn grantiau penodol sylweddol mewn gofal cymdeithasol yn ystod y blynyddoedd ariannol diwethaf, gydag ymrwymadau cysylltiedig, sy'n gwneud cynllunio cyllidol yn anodd. Yn gyffredinol, bydd yn rhaid i'r gwariant cysylltiedig orffen pan fydd grant yn dod i ben, ond gall telerau contract olygu na ellir torri gwariant mor gyflym â'r grant, neu fod costau diswyddo i'w ariannu. Ar ben hynny, gall gweithgarwch a ariennir fod mor bwysig i gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor ei hun, fel bod y Cyngor yn penderfynu parhau â'r gwariant.

## **Risg Arbedion**

23. Ar 20 Chwefror 2024, cymeradwyodd y Cabinet werth £5.2m o arbedion ar gyfer cyllideb 2024/25 ymlaen. Dangosir proffil y rhaglen yn Atodiad 3 adroddiad y gyllideb, sy'n dangos bod gwerth £343,090 o arbedion wedi'u proffilio ar gyfer 2026/27. Gweithredwyd y £5.2m cyfan yng nghyllideb 2024/25, gydag arbedion y blynyddoedd dilynol yn cael eu pontio o gronfeydd. Felly, nid yw arbedion 2025/26 a 2026/27 yn helpu i leihau'r bwlch ariannol yn y blynyddoedd hynny.
24. Mae dau gynllun arbedion gwerth £91,000 gan yr Adran Prifffyrdd, Peirianeg a YGC, un cynllun gwerth £98,500 gan yr Adran Addysg ac un cynllun gwerth £50,000 gan yr Adran Gwasanaethau Corfforaethol, sydd yn deillio o raglenni blaenorol o arbedion ond sydd yn berthnasol i 2026/27.
25. Yn ychwanegol i hyn mae gwerth £81,000 o gynlluniau arbedion sydd wedi eu cymeradwyo yn 2025/26 ac wedi eu proffilio i 2026/27.
26. Mae gan rai o adrannau'r Cyngor hanes o anallu i gyflawni eu cynlluniau arbed ac mae hynny'n cyflwyno risg sylweddol i gynaliadwyedd ariannol hirdymor. Rwy'n credu mai dyma'r risg fwyaf wrth osod y gyllideb hon. Yn unol â'r weithdrefn arferol, byddwn yn lliniaru'r risg trwy sicrhau bod adrannau ac aelodau'r Cabinet yn berchnogaeth o'r cynlluniau arbed, ac yn monitro'r cynnydd perthnasol yn rheolaidd. Mae'r gyllideb hefyd yn cynnwys strategaeth o ddarparu 10% o werth cynlluniau arbed newydd dros oes y rhaglen i ddelio â sefyllfaoedd lle mae llithriad mewn rhaglenni arbed.

## **Risgiau Cyfradd Llog**

27. Gall cyfraddau llog effeithio ar y gyllideb refeniw trwy log a enillir – h.y. byddai cynnydd yn y gyfradd llog yn golygu mwy o incwm. Yn unol â Strategaeth Fuddsoddi'r Cyngor, nid yw'r gyllideb yn dibynnu ar enillion rhy uchel. Disgwylir i gyfraddau llog barhau i ostwng yn raddol ym mlwyddyn ariannol 2026/27. Fodd bynnag, oherwydd ffactorau fel cyfraddau llog yn newid a'r arian sydd ar gael ar gyfer buddsoddi, rydym yn rhagweld derbyn dros £89k yn fwy o log yn 2026/27 nag yn 2025/26.

## **Digonolrwydd cronfeydd wrth gefn**

28. Dangosodd y Datganiad Cyfrifon archwiliedig diweddaraf ar gyfer Cyngor Gwynedd mai lefel gyffredinol y cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi ar ddyddiad y fantolen (31 Mawrth 2025) oedd £110.8 miliwn, i fyny o £101.8 miliwn ar 31 Mawrth 2024. Mae'r cronfeydd wrth gefn yn cynnwys Cronfa Strategaeth Ariannol y Cyngor sydd ar waith i fod ar gael i ddelio â gorwariant o fewn adrannau. Rhagwelir y bydd tua £18 miliwn yn y gronfa hon ar 1 Ebrill 2026, ac rwy'n credu ei bod yn lefel ddigonol ar gyfer 2026/27.
29. Ymhellach, mae gan Gyngor Gwynedd £7.9 miliwn o falansau cyffredinol ar gyfer sefyllfaoedd argyfwng go iawn. Rwy'n credu bod y lefel hon yn ddigonol ar gyfer cynhyrchu cyllideb 2026/27 ond bydd y lefel yn cael ei hadolygu ymhellach yn gynnar yn y flwyddyn ariannol.
30. Cyhoeddodd Archwilio Cymru eu hadroddiad *Rheoli Balansau a Chronfeydd Wrth Gefn Strategol – Cyngor Gwynedd* ym mis Medi 2025; ystyriwyd yr adroddiad gan Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor ar 11 Medi 2025.
31. Roedd y gwaith wedi'i gwblhau yn ystod mis Mai a Mehefin 2025 yn manylu ar ffigurau diwedd blwyddyn ar gyfer 2024/25. Daeth yr adroddiad i'r casgliad bod gan “Gyngor Gwynedd drefniadau llywodraethu clir a strwythuredig ar gyfer rheoli ei gronfeydd wrth gefn. Mae Prif Swyddog Cyllid y Cyngor yn cynghori aelodau a swyddogion yn rheolaidd ar lefelau a defnydd cronfeydd wrth gefn. Cryfder allweddol yw proses "gynaeafu" barhaus y Cyngor, sy'n adolygu cronfeydd wrth gefn ar sawl adeg drwy gydol y flwyddyn. Fodd bynnag, nid oes strategaeth na fframwaith ffurfiol i arwain penderfyniadau ar lefelau cronfeydd wrth gefn, a allai helpu i sicrhau bod cronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n effeithiol a rhoi sicrwydd eu bod yn gyson yn cyd-fynd ag amcanion y Cyngor”.
32. Mewn ymateb i'r adroddiad, rwyf wedi ymrwymo i ddatblygu strategaeth cronfeydd wrth gefn – i osod cyfeiriad trwy fabwysiadu strategaeth i sicrhau eglurder ar y defnydd o gronfeydd wrth gefn – erbyn 31 Mawrth 2026.

## **Barn y Swyddog Cyllid Statudol**

**Ar ôl ystyried yr holl risgiau a nodir uchod a'r lliniaru, rwy'n ystyried bod y cyllidebau yn gadarn, yn ddigonol ac yn gyraeddadwy.**